

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научната специалност Икономика и управление

Автор на дисертационния труд: Добри Матеев Дунчев.

редовен докторант към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Оценка на иновационните технологии в прецизното земеделие

Рецензент: доц. д-р Ваня Стоянова Манолова, определена за член на научното жури със заповед № РД-16 / 546.от 25.06.2020 год. от Ректора на АУ-Пловдив.

1. Кратко представяне на кандидата.

Добри Матеев Дунчев се дипломира със специалност „Екология и опазване на околната среда“ в Аграрен университет през 2005 г. През 2008 г. завършва магистърска степен „Екология на селищни системи“ в АУ-Пловдив. Получава и магистърска степен „Счетоводство и контрол“ от същия университет през 2010 г. След проведена студентска бригада в Haugrove, Великобритания, неговите качества са оценени от ръководството на фирмата и е привлечен за работа. От 2005 г. до момента той преминава през различни позиции: отговорник по прибиране на реколтата, отговорник за планиране на работната ръка и беритбата на продукцията, отговорник за набиране и планиране на персонала. Дунчев отговаря за екип от над 650 души и 3 други мениджъри. През 2017 г. след

успешно издържан изпит е зачислен за редовен докторант в катедра „Икономика“ на АУ-Пловдив. Във връзка с работата си във фирма Naugrove, Добри Дунчев е участвал в редица обучения по вземане на решения, изграждане на екип, професионални умения, решаване на спорове, управление на проект, комуникационни умения и други и притежава нужните сертификати. Докторантът има: диплома за подобряване на бизнес техниките, сертификат от обучение по политики за социално осигуряване и намаляване на бедността в развиващите се страни на Министерството на търговията на Народна република Китай. Владее английски език на професионално ниво (C2). Писменият му английски е на средно ниво. Ползва и руски език на базово ниво (B2). Добри Дунчев има отлични дигитални умения за работа с Microsoft Office. Като редовен докторант в катедра „Икономика“ участва в проект АГРОИН към ФНИ, проект CUPAGIS и два проекта по програма Erasmus + : CUPAGIS и NICOPA. Има участие и на научни форуми в България, Германия и Китай.

2. Актуалност на проблема.

В съвременните условия иновациите са ключов фактор за повишаване на икономическата ефективност в селското стопанство. Дигитализацията навлиза с бързи темпове в този отрасъл и коренно променя традиционния му образ. Като сравнително нов технологичен подход прецизното земеделие, основаващо се на използване на най-новите информационни технологии, не е достатъчно проучено. Именно това определя актуалността на настоящия дисертационен труд.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертацията е ясно формулирана: да се анализират техническата и икономическа ефективност на иновационните технологии в селското стопанство и да се оцени възможността за тяхното внедряване в България. Задачите на

изследването позволяват да бъде постигната целта. Хипотезата е логически издържана. Целта е реализирана въз основа на проведено от докторанта собствено изследване за четири годишен период от 2016 до 2019 г. в четири ферми във Великобритания и една ферма в България, отглеждащи меки плодове.

Методичния подход, който прилага докторантът при оценка на икономическата ефективност на прецизните технологии, включва система от показатели: среден добив, съотношение приходи/разходи, брутна печалба. Проучват се и: разпределението на работната сила (постоянни и сезонни работници) при различните системи на производство; производствената структура на изследваните ферми. Анализира се качеството на произведената продукция като резултат от прилаганите иновации в изследваните стопанства.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е с обем от 218 страници. Той е сравнително добре структуриран и съдържа увод, три глави, изводи и препоръки и библиография. Онагледен е чрез 22 таблици и 54 фигури. Използвани са 331 литературни източника.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В увода на дисертацията се акцентира на ключовата роля на земеделието за националната икономика, неговата факторна обусловеност, намаляването на производствения потенциал на природните ресурси като следствие от прекомерната им и често неразумна експлоатация и възможностите на прецизното земеделие като интелигентен подход с голям потенциал за реализиране на икономически и екологични ползи. В увода е представена целта на дисертацията и са формулирани девет задачи за нейното постигане.

Първа глава на дисертацията е теоретична и е посветена на устойчивото

развитие и зависимостта му от иновациите. Разгледани са в хронология концепцията за устойчивото развитие и иновациите, както и основните фактори, които им влияят в контекста на спецификата на селското стопанство. Обстойно се дискутира и концепцията за прецизното земеделие. Представена е методичната рамка на изследването.

Втора глава на дисертацията е аналитична. Тя се основава на собствено проучване на докторанта в четири ферми във Великобритания: ферма „Тръмпет“ (растенията се отглеждат на открито в почва на повдигнати лехи), ферма „Ледбъри“ (площта е покрита със стандартни тунели, а растенията се отглеждат в саксии с кокосови влакна), ферма „Нюент“ (площта е покрита с усъвършенствани тунели, а растенията се отглеждат в саксии с кокосови влакна), ферма „Ривърсайд“ (растенията се отглеждат в стъклени оранжерии в саксии с кокосови влакна). Докторантът проучва една ферма в България – „Берач“, в която се прилагат две системи на отглеждане. При първата растенията се засаждаат на открити площи в почва на повдигнати лехи. При втората растенията се отглеждат в стандартни полиетиленови оранжерии. Във всички фирми се анализират резултатите от отглеждането на къпини, сорт „Виктория“. Резултатите от анализа категорично показват, че прецизното земеделие и иновациите при отглеждане на меки плодове (къпини) осигуряват по-високи икономически резултати и по-добро използване на факторите на производството. Основните спънки за приложението на тези технологии са: големите инвестиционни разходи, необходимостта от висок професионален капацитет на кадрите, осигуряващи производството и отличната организация и управление на производствения процес.

Трета глава на дисертационния труд разглежда възможностите за технологично развитие на българското земеделие на основата на цифровизацията. Обосновава се потенциала на дигиталните технологии да повишават ефективността и устойчивостта на земеделието. Разгледани са стратегиите за цифрово земеделие в световен план, европейското

законодателство в тази сфера и стратегическите документи, които страната ни е приела. Анализира се и процесът на цифровизация на българското земеделие и се констатира, че сме сред страните с най-ниски разходи за НИРД от БВП (0,75%).

Направени са изводи и препоръки. Оценявам препоръките като по-добре формулирани от изводите.

Добри Дунчев борави с богат набор от литературни източници – 331 броя, които интерпретира сравнително добре. Преобладаваща част от библиографията е на латиница и 17 заглавия са на кирилица. Използвани са и 20 бр. интернет източници. Докторантът показва добри аналитични способности.

6. Приноси на дисертационния труд.

Приемам представените от докторанта предложения за научни и научно-приложни приноси в автореферата. Те отразяват обективно резултатите от изследването.

7. Критични бележки и въпроси.

Имам следните критични бележки към докторанта:

1. Първа глава включва анализ на полезността на технологиите в прецизното земеделие. Той обаче не е приложен в аналитичната част на дисертацията, което поражда въпроса дали има смисъл от този раздел.

2. Изводите следва да са по-целенасочени и пряко свързани с конкретното изследване – например изводи 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 14, и др. не покриват това изискване.

3. Допуснати са някои технически грешки и неточности. Това обаче не намалява достойнствата на изследването. Надявам се тези слабости да бъдат избегнати в бъдеще.

Имам следния въпрос към докторанта: Какви са аргументите да не включи в крайния вариант на дисертацията показателя срок на откупуване при оценката на прецизните технологии? Зная, че той е бил пресмятан на по-ранен етап и моля докторанта да каже какви са резултатите и изводите в тази връзка.

8. Публикувани статии и цитирания.

Представени са 5 публикации – 1 самостоятелна и 4 в съавторство. Четири от статиите са на английски език. Публикувани са в списания: Agricultural sciences – две статии (2019), Problems of agricultural economics (2019), Trakia Journal of sciences (2019) и Научни трудове на Аграрен университет (2020). Авторът не е представил цитирания.

Авторефератът отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на качеството на работата, на научените и приложените от докторанта различни методи на изследване и направените обобщения считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Добри Матеев Дунчев образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност „Икономика и управление“.

Дата: 29.07.2020 г.
гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ: _____

(доц. д-р Ваня Манолова)